

Nr 653

Av herr Lindkvist m.fl., om service och servicehus i bostadsområden.

(Lika lydande med motion nr 404 i Första kammaren)

Bostadsförsörjningen och dess miljö har under lång tid stått i centrum för den bostadspolitiska debatten. Till större delen har detta intresse kretsat kring produktionens storlek, kostnader och standard. Ett aktualiserande av bostadsservice har dock skett vid flera tillfällen. Redan vid Stockholmsutställningen 1930 fick frågan om en funktionell bostadsservice en framträdande plats. I programskriften *Acceptera* — som präglades av både klarsyn och framsynthet — anfördes som motiv för en bostadsservice ”att en helt ny familjetyp kommer att utvecklas” bl.a. som en följd av att hustrurna fått möjligheter ”att själva förtjäna sitt bröd”. Där betonades också det funktionella sambandet mellan individ-familj-samhälle. Det ansågs vara ett djärvt utspel i fråga om bostadsservice. Det följdes också av en intensiv debatt där också internationella jämförelser berikade debatten.

Kraven på en utformning av bostadsservicen kom emellertid inte att i högre grad rymma den fortsatta bostadsplaneringen. En del kollektivhus och familjehotell uppfördes i Stockholm där man senare också har byggt särskilda hotell för vissa ungdomsåldrar. Åren 1954 och 1956 kom bostadskollektiva kommittén med sina betänkan- den, vilka innehöll flera värdefulla idéer och uppslag för planering med hänsyn ta- gen till en god bostadsservice. Några verkligt radikala grepp har dock alltjämt inte tagits när det gäller servicen, även om denna utvecklats väsentligt genom den om- fattande försöksverksamhet som bedrivs av bl.a. HSB. Inom nämnda bostadskoope- rativa företag har man en framskriden planering på detta område. Frågan om ut- formningen av en god bostadsservice är också under övervägande inom statens råd för byggnadsforskning.

Många skäl talar numera för att planeringen av nya bostadsområden inte kan göras utan att hänsyn tas till behovet av en god service. Orsakerna till de växande be- hooven inom servicesektorn är bl.a. strukturförändringarna inom vårt närings- och yrkesliv samt tätorternas snabba expansion. Dessa förändringar kan noteras inom exempelvis detaljhandeln och bostadsförvaltningen. De mindre butikerna i anslut- ning till bostadsområdena håller på att försvinna. Hembiträden, hemhjälp och port- vakt hör numera till ovanligheterna. Ännu har vi dock inte genom planering eller på annat rationellt sätt kunnat ersätta de nyttigheter som tidigare i stor utsträckning till- fördes servicesektorn genom hemmafruar, hemhjälp, portvakter och kvartersbutiker. Dessutom har efter hand nya servicekrav tillkommit, medan gamla serviceformer helt eller delvis har försvunnit.

Vid utformningen av en bostadsservice — antingen det sker genom särskilda servicehus eller för hela bostadsområden utbyggd service — måste största hänsyn tas till den förändrade konsumtionsinriktning som bl.a. har sin grund i det faktum att frigörandet av kvinnlig arbetskraft från konventionellt hemarbete numera betraktas som en angelägen arbetskraftsfråga. Redan i dag är bristen på barndaghem och en funktionell bostadsservice ett hinder för många mödrar som önskar återinträda på arbetsmarknaden. Sett ur såväl den enskildes som samhällets synpunkt är det dålig ekonomi att en förälder tvingas avstå från arbete utom hemmet i brist på en funktionell service i bostadsområdet. Därtill kommer att dagens skolungdomar — som tillhör de presumtiva familjebildarna — numera erhåller en mycket kvalificerad utbildning som samhället inte gärna under längre tid kan avstå ifrån.

Rörligheten på arbetsmarknaden är också förenad med krav på såväl bostad som en god service. Vid fortsatta studier och yrkesutbildning är tusentals ungdomar hänvisade till bostad utanför hemorten. För den förälder som under längre eller kortare tid haft att svara för hemmets skötsel finns i dag större möjligheter än tidigare att genom omskolning eller vidareutbildning rusta sig för ett återinträde i förvärvslivet. Därmed följer höjd levnadsstandard och fortsatt inkomstjämnning, som gör det möjligt för allt flera att efterfråga en mer differentierad service. Många kunde genom en väl fungerande bostadsservice få ut mera av sin fritid, vilket säkerligen skulle värdesättas. Bland de grupper som främst torde komma att tillgodogöra sig en ökad bostadsservice kan nämnas pensionärerna, som genom utbyggnaden av ATP får allt bättre individuella resurser, ungdomar som har egna bostäder, hushåll där båda makarna arbetar, handikappade som behöver hjälp i olika former etc.

När det gäller socialt betonad service, såsom barnpassning och passning av lindrigt sjuka och äldre, har många kommuner tagit betydelsefulla initiativ i form av daghem, hemhjälp, städpatruller m.m. Tyvärr har denna kommunala boendeservice inte fått någon större omfattning, även om frågan röner en växande uppmärksamhet. Det saknas f.n. stöd för en rationell planering inom stora delar av servicesektorn. När det gäller lägenhetens och bostadsområdets planering har vi normer för köksstandard och parkeringsplatser. Några motsvarande normer för barndaghem, lekpark, fritidsgårdar eller andra servicelokaler finns inte.

Med tanke på den enskildes och samhällets servicebehov krävs därför riktlinjer, normer och praktiska anvisningar för nyplanering av bostadsservice. Det är viktigt med en översyn av planbestämmelserna för såväl region- som stads- och detaljplaneringen. De servicefunktioner som har anknytning till familjens boende men även gäller dem som inte bildar familj måste grundläggas på ett tidigt planeringsstadium och följas upp genom normer och rekommendationer både när det gäller uppförandet av ny tätortsbebyggelse och när det gäller äldre sammanhållna bostadsområden och saneringsprojekt.

I den kommande bostadsplaneringen är det av stort värde att kommunerna engagerar sig i fråga om servicebehovet. Här sammanstrålar nämligen de boendes och samhällets intressen med ömsesidiga fördelar. Nyligen genomförda utredningar visar att en utvidgad boendeservice för rimliga kostnader kan ges bl.a. via s.k. servicecen-

traler, som utgör organisationspunkter och förmedlingscentraler av olika slag för hem- och familjeservice. Om servicecentraler planeras in i de enskilda bostadsområdena, kan grundkostnaderna i stort sett täckas av den rationaliseringsvinst som rent tekniskt och organisatoriskt blir en följd av insättandet av rationellt planerade servicecentraler för förvaltning och skötsel av bostadsområdena.

Man har anledning anta att en utveckling av en funktionell och differentierad bostadsservice också kommer att påverka lägenheternas planlösningar. Den service som erfordras förutsätter en samlad bebyggelse för att få ett tillräckligt underlag för bostadsservice i större omfattning. Man kan även tänka sig samverkan i fråga om servicen mellan olika bostadsområden, servicehus och kommunala institutioner. Beroende på områdets storlek kan givetvis den servicebetonade uppläggnings varierar. Önskvärt är dock att den kan erbjuda alternativt boendeformen i servicehus eller inom bostadsområdet. Vissa grupper önskar tillgodogöra sig den kompletta service som servicehuset erbjuder och helt slippa ifrån matlagnings- och andra hembestyr. För andra konsumentgrupper återigen ter sig boendet i ett bostadsområde med utvecklad service mer fördelaktigt. Men möjligheten att byta mellan dessa olika boendeformer skall finnas.

En högt utvecklad bostadsservice — antingen den förekommer i *servicehus* eller i *serviceområde* — kommer att bli en av de tyngst vägande insatserna när det gäller att förverkliga kvinnans valfrihet.

Det är viktigt att alternativ finns som ökar valfriheten. Områdets service skall utformas med hänsyn till de krav som normalt kan ställas, exempelvis i fråga om barndaghem, barnvakter, städhjälp, tvättautomater, hjälp med enklare sysslor i hemmet, möjlighet att köpa vissa förnödenheter inom serviceområdet på icke affärstid och passning vid lindrig sjukdom. För de äldre boende är det av värde att hjälp kan erhållas för olika hemsysslor. Därigenom ökas pensionärernas möjligheter att bo kvar i sina bostäder på äldre dar. Det är givetvis en fördel om området har bar och restaurang, hotell för dem som har intresse av en sådan boendeform men som också kan ta emot gäster. Erfarenheterna som hitills har erhållits i försöksområdena kan vara till stor nytta vid planeringen av serviceområden och servicehus.

Det framstår såsom synnerligen angeläget att hithörande frågor ägnas en sådan uppmärksamhet att en planering av nya bostadsområden med inbyggd service snart kan realiseras. De tidigare uppförda områdenas servicebehov bör också beaktas liksom de möjligheter som finns för en samverkan i fråga om service mellan tidigare och nyuppförda områden samt mellan bostadsområdena och servicehusen. Vi tror att även andra länder på detta område har erfarenheter som kan vara värdefulla för vår planering. Viktigt är också att planeringen av servicehus/områden koordineras så att den kan stimulera både byggherrar och konsumenterna.

Vi hemställer härmed,

att riksdagen måtte understryka behovet av servicehus och service i bostadsområdena för att tillgodose differentierade bostadsbehov hos bostadskonsumenter samt att Kungl. Maj:t föranstaltar om utredning av möjligheterna för finansiering av sådan ser-

viceverksamhet inom ramen för gällande bostadsfinansiering och med beaktande av servicebehovet för redan färdigställda bostadsområden.

Stockholm den 26 januari 1967

Oskar Lindkvist (s)

Sigrid Ekendahl (s)

Nils Kellgren (s)

Eric Svenning (s)

Einar Henningsson (s)

Nancy Eriksson (s)

i Stockholm

Erik Hammarsten (s)

Arvid Eskel (s)
